

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:370

av Ulla Andersson m.fl. (V)

Bankdelningslag

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör tillsätta en utredning i syfte att utarbeta ett lagförslag som separerar traditionell bankverksamhet från s.k. investmentverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I de flesta länder finns en implicit garanti från statens sida att man inte kommer att låta stora finansiella institut att gå i konkurs. Denna försäkran är en förklaring till varför vissa bolag kunnat växa sig så stora att de blivit ”too big to fail” samt utgör den bärande bjälken i en incitamentsstruktur bland de stora finansiella företagen som var en av huvudorsakerna till finanskrisen.

Implicita eller uttalade statliga garantier innebär en kraftig subvention av storbankernas upplåningskostnader. Garantierna innebär också att det inte finns någon större anledning för storbankernas kreditgivare att ta reda på bankernas finansiella situation. Finansinspektionen har försökt uppskatta värdet på den svenska implicita garantin. Deras bedömning är att den i genomsnitt har uppgått till 26 miljarder kronor per år för de fyra storbankerna under tidsperioden 1998–2014.¹ Motsvarande studier i andra länder har kommit fram till liknande resultat.²

I finanskrisens kölvatten har en rad olika utredningar tillsatts. En brittisk bankutredning visade bl.a. att när den brittiska staten gav olika former av stöd till bankerna under finanskrisen visade det sig vara svårt att separera traditionell

¹ Finansinspektionen (2015), ”Den implicita statliga garantin till systemviktiga banker”.

² Sveriges Riksbank (2011), ”Lämplig kapitalnivå i svenska storbanker – en samhällsekonomisk analys”.

samhällsviktig verksamhet från investmentverksamhet. Detta innebar att hela banker fick räddas, även de delar som inte ansågs samhällsviktiga, vilket blev mycket kostsamt. Bland annat mot denna bakgrund föreslog utredningen ett slags separation (ringfencing) av bankernas verksamhet i dels traditionell bankverksamhet (affärsverksamhet), dels investmentverksamhet. Storbritannien har ännu inte infört bestämmelser om att banker måste separera investmentverksamhet från affärsverksamhet. Men arbetet pågår och enligt Bank of England börjar banker redan nu förbereda sig för en dylik separation, eller mer korrekt ”ringfencing”. Planen är att ”bankseparationen” ska vara på plats den 1 januari 2019.³

Även inom EU och i USA pågår arbete med strukturella bankreformer. Under januari 2014 föreslog Europeiska kommissionen ett nytt regelverk för att hindra de största bankerna från att använda bankens egna kapital för riskfyllda aktiviteter (s.k. proprietary trading). Kommissionens förslag baseras mycket på Liikanenrapporten (en rapport framtagen av ”High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector”). Även kommissionen förespråkar ett slags ”ringfencing” av investmentverksamhet från traditionell affärsverksamhet.

I USA diskuterar man total bankseparation. Med total separation skulle inte investment/tradingverksamhet få förekomma inom samma företagsgrupp som sysslar med mer traditionell affärsverksamhet. Konkret har USA i övrigt hunnit ungefär till arbetet med utkast för preliminära regler som till stora delar förbjuder affärsbanker att ägna sig åt tradingverksamhet (spekulativ handel med bankens egna kapital) och ålägger banker restriktioner för handel med hedgefonder mm.⁴

Sammanfattningsvis pågår alltså arbete i Storbritannien, USA och inom EU med olika typer av bankdelningslagar. De tekniska lösningarna ser olika ut, men syftet är detsamma; att resultat från bankernas investmentverksamheter inte ska spilla över på resultatet för den mer traditionella affärsverksamheten, och i värsta fall hota bankens hela existens eller riskera att skattebetalarna får betala för verksamhet som inte anses samhällsnyttig (det s.k. to-big-to-fail-problemet).

Den ovan nämnda brittiska utredningen uppskattar att så mycket som fyra till fem sjättedelar av de brittiska bankernas sammanlagda balansomslutning härrör från det som definieras som ”investmentverksamhet”, vilket motsvarar 40–50 miljarder kronor. Det finns i dagsläget inga beräkningar över storlekarna på investmentdelarna i de svenska bankerna. Dessa är förmodligen lägre jämfört med vad som är fallet i Storbritannien. Men med tanke på hur stor den svenska banksektorn är i förhållande till BNP så är det troligt att även de svenska bankernas investmentverksamhet är betydande.

³ RUT, Dnr 2015:1026.

⁴ Ibid.

Ett annat skäl till att en bankdelningslag borde införas har sin grund i den ovan nämnda implicita bankgarantin. Den implicita bankgarantin innebär en kraftig subvention av storbankernas verksamhet. Garantin i sin nuvarande utformning blir helt absurd i och med att bankerna kan använda subventionen till att spekulera med egna pengar i olika finansiella instrument. Det är inte helt enkelt att förstå varför staten ska subventionera privata företags finansiella spekulation. Och sedan dessutom gå in och rädda företagen om de riskerar att gå i konkurs som ett resultat av denna spekulation. Endast bankernas traditionella verksamhet ska omfattas av den implicita garantin.

En lag om bankdelning bör också införas för att minska risken för intressekonflikter. Bankernas nuvarande affärsmodeller där de dels placerar pengar för kundernas räkning, dels handlar för egen räkning kan leda till betydande intressekonflikter. Bankerna kan dra nytta av privatpersoners insättningar, som delvis är försäkrade genom den statliga insättningsgarantin, för att ägna sig åt mycket stora och riskabla finansiella spekulationer. Detta leder till betydande intressekonflikter och bidrar till att öka instabiliteten i det finansiella systemet.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan bör regeringen skyndsamt tillsätta en utredning i syfte att utarbeta ett lagförslag som separerar traditionell bankverksamhet från s.k. investmentverksamhet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Ulla Andersson (V)

Ali Esbati (V)

Christina Höj Larsen (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)

Daniel Riazat (V)

Daniel Sestrajcic (V)